

CARINSKO PRAVO I EKONOMSKE INTEGRACIJE

Doc. dr Milena Đorđević

Ekonomске integracije

Preferencijalni carinski sporazum

- Najslabiji oblik ekonomske integracije
- Zemlje se obavezuju na snižavanje carina za pojedine proizvode
- Više carine ostaju za sve druge kategorije proizvoda

[da li je ovo u skladu sa pravilima STO i zašto?]

Zona slobodne trgovine

- Više zemalja potpiše sporazum o eliminaciji carina na trgovinu robom poreklom iz tih zemalja, s tim da zadržavaju svoje odvojene i različite carinske tarife na uvoz iz drugih zemalja
- ZNAČAJ PRAVILA O POREKLU ROBE!

Carinska unija

- Više zemalja potpiše ugovor kojim eliminišu carine na trgovinu robom poreklom iz tih zemalja i ugovore zajedničku carinsku tarifu na uvoz robe iz drugih zemalja.
- Prednosti i mane?
- Primer?

Zajedničko tržište

- Slobodna trgovina robom i uslugama
- Zajednička carinska tarifa
- Slobodan protok kapitala i radne snage
- Evropska zajednica je postala zajedničko tržište 1957, Sporazumom iz Rima, ali je tranzicioni period dugo trajao.

Jedinstveno tržište

- Zajedničko tržište + otklanjanje nevidljivih barijera slobodnom protoku robe, usluga, kapitala i ljudi, kao što su npr. pravila o dozvolama, različiti standardi i sertifikati i sl.
- Neophodna koordinacija ekonomskih politika!

Monetarna unija

- Jedinstveno tržište + zajednička valuta
- Neophodna centralna monetarna vlast koja koordinira monetarnu politiku
- Sporazumom iz Mاستrihta 1991. predviđeno je uvođenje jedinstvene monete u EU do 1999. godine
- Danas, 18 zemalja EU čini monetarnu uniju (Austrija, Belgija, Kipar, Finska, Francuska, Nemačka, Grčka, Irska, Italija, Letonija, Luksemburg, Malta, Holandija, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španija i Estonija).

Ekonomska unija

- Monetarna unija + zajedničke ekonomske politike – poljoprivreda, regionalni razvoj, i sl. i njihova koordinacija

Politička unija

- Politička unija – podrazumeva i zajedničke unutrašnje politike, pravosudne politike i zajedničku spoljnu i bezbedonosnu politiku (odbrana, ljudska prava, pravosuđe, imigraciona politika itd)

EU kao primer integrisanog tržišta

- Počela kao Zajednica za ugalj i čelik *European Coal and Steel Community* 1951 (Treaty of Paris) i postala Evropska ekonomska zajednica *European Economic Community* (EEC) 1957 (Treaty of Rome) (zajedničko tržište)
- Ukidanje unutrašnjih carina postignuto 1968 i ustanovljena zajednička carinska tarifa.
- 1979 – uvođenje evropskog monetarnog sistema
- The *Single European Act* potpisan 1986 s ciljem uspostavljanja jedinstvenog tržišta do 1993, i uklanjanja svih prepreka na promet robe, usluga, kapitala i ljudi (tzv. 4 slobode)
- 1992. *Treaty of Maastricht* - EU = zajedničko tržište = jedinstveno tržište, s ciljem stvaranja ekonomske i monetarne unije . Predviđene osnove zajedničke bezbedonosne i spolje politike i pitanja iz oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.
- 2002 – evro uveden kao moneta
- 2007 – Lisabonski sporazum – evropska zajednica povezana sa unijom

G

The major imports partners

Partners	Mio euro	%
World	1.426.008	100,0
1 China	231.516	16,2
2 USA	181.104	12,7
3 Russia	143.880	10,1
4 Japan	78.104	5,5
5 Norway	76.841	5,4
6 Switzerland	76.700	5,4
7 Turkey	46.867	3,3
8 Korea	39.611	2,8
9 Brazil	32.661	2,3
10 Libya	27.323	1,9
11 India	26.262	1,8
12 Taiwan	26.007	1,8
13 Canada	23.285	1,6
14 Algeria	21.173	1,5
15 South Africa	20.868	1,5
16 Singapore	18.323	1,3
17 Saudi Arabia	18.236	1,3
18 Malaysia	18.014	1,3
19 Thailand	16.600	1,2
20 WA_AO	15.832	1,1
53 Serbia	3.679	0,3

The major export partners

Partners	Mio euro	%
World	1.239.919	100,0
1 USA	261.463	21,1
2 Switzerland	92.787	7,5
3 Russia	89.100	7,2
4 China	71.757	5,8
5 Turkey	52.641	4,2
6 Japan	43.757	3,5
7 Norway	43.207	3,5
8 India	29.481	2,4
9 UAE	26.878	2,2
10 Canada	25.893	2,1
11 Korea	24.785	2,0
12 Australia	22.709	1,8
13 Ukraine	22.368	1,8
14 Brazil	21.279	1,7
15 Mexico	20.927	1,7
16 Hong Kong	20.886	1,7
17 Singapore	20.647	1,7
18 South Africa	20.511	1,7
19 Saudi Arabia	20.086	1,6
20 WA_AO	18.423	1,5
33 Serbia	7.852	0,6

The major trade partners

Partners	Mio euro	%
World	2.665.926	100,0
1 USA	442.567	16,6
2 China	303.273	11,4
3 Russia	232.980	8,7
4 Switzerland	169.487	6,4
5 Japan	121.861	4,6
6 Norway	120.048	4,5
7 Turkey	99.509	3,7
8 Korea	64.396	2,4
9 India	55.743	2,1
10 Brazil	53.940	2,0
11 Canada	49.178	1,8
12 South Africa	41.378	1,6
13 Taiwan	39.331	1,5
14 Singapore	38.969	1,5
15 Saudi Arabia	38.321	1,4
16 Ukraine	34.760	1,3
17 Australia	34.478	1,3
18 WA_AO	34.255	1,3
19 Mexico	32.855	1,2
20 UAE	32.562	1,2
39 Serbia	11.531	0,4

CARINE

- DEF: Dažbina koja se u vidu novčanog iznosa i to, pre svega, u domaćoj valuti, naplaćuje za robu prilikom prelaska državne granice prema unapred utvrdjenim kriterijumima i po utvrdjenim carinskim stopama u carinskoj tarifi, pre svega iz fiskalnih razloga.
- Samo za robu koja ima status carinske robe

Član 5. Carinskog zakona

5) *domaća roba* je:

- roba u celini dobijena ili proizvedena na carinskom području Republike Srbije, koja ne sadrži robu uvezenu iz država ili s teritorija van carinskog područja Republike Srbije,
- roba uvezena iz država ili s teritorija van carinskog područja Republike Srbije koja je stavljena u slobodan promet,
- roba dobijena ili proizvedena na carinskom području Republike Srbije samo od robe iz alineje druge, ili od robe iz alineje prve i druge;

6) *strana roba* je sva roba koja nema status domaće robe, kao i roba koja je izgubila status domaće robe. Domaća roba gubi taj status kada stvarno istupi iz Republike Srbije, osim u slučajevima iz člana 126. ovog zakona;

Značaj carina – prihodi od carina 2007. godine

Developing Countries Percentage

The Bahamas	51.2
Guinea	47.9
Ethiopia	33.5
Ghana	28.5
Sierra Leone	27.6
Madagascar	26.9
Dominican Republic	20.9
Jordan	11.3

Industrial Countries Percentage

New Zealand	2.6
Australia	2.5
Japan	1.2
Canada	1.2
Switzerland	1.2
United States	1.1
United Kingdom	1.0
Iceland	1.0

Primeri carinskih stopa po zemljama

	United States	Canada	Japan	China	European Union
Textiles and clothing	9.6	11.7	7.4	17.5	7.9
Footwear	4.3	5.7	6.4	14.6	4.2
Metals	2.1	1.9	1.3	7.3	1.9
Chemicals	3.4	3.0	2.5	7.5	4.5
Nonelectrical machinery	1.2	1.5	0.0	9.9	1.7
Electrical machinery	1.9	2.4	0.2	10.4	2.5
Petroleum	1.9	3.0	1.7	5.0	3.1
Sugar	13.0	4.3	10.2	33.6	11.4
Dairy products	19.0	7.4	28.0	24.5	7.7
Average	3.9	4.1	3.2	12.4	4.2

VRSTE CARINA prema pravcu kretanja robe

- UVOZNA
- IZVOZNA
- TRANZITNA / PROVOZNA

PREMA SVRSI odnosno CILJU

- FISKALNE, tj FINANSIJSKE – povećanje prihoda države.
- EKONOMSKA, tj ZAŠTITNA – zaštita domaće proizvodnje od strane konkurencije. Carinska tarifa.....
- SOCIJALNO POLITIČKE – sprečavanje izvoza nedostajućih proizvoda kako bi domaće tržište imalo takvih proizvoda u dovoljnoj količini.

PREMA NAČINU OBRAČUNAVANJA

- AD VALOREM – prema vrednosti robe:
  - transakciona vrednost
  - Istovetna roba.....
  - Slična roba....
  - FOB – US, CIF – EU i mi 32(3)(1)
- SPECIFIČNE – prema jedinici mere (ne uzima u obzir inflaciju)
- KOMBINOVANE /MEŠOVITE

Prema EKONOM.-POLIT. dejstvu

- PREFERENCIJALNE – niže od carinske tarife
DIFERENCIJALNE – više od carinske tarife
prohibitivna i retorzivna
- PROHIBITIVNE – toliko visoke da sprečavaju UVOZ
- RETORZIVNE
- ANTIDAMPINŠKE
- KOMPENZATORNE

CARINSKI ZAKON SRBIJE

*"Sl. glasnik RS", br.
18/2010 i 111/2012*

PRIMENA - Član 1

(1) Ovim zakonom uređuju se opšta pravila i postupci koji se primenjuju na robu *koja se unosi i iznosi* iz carinskog područja Republike Srbije.

Ovaj zakon:

- 1) primenjuje se na promet robe između carinskog područja Republike Srbije i drugih carinskih područja uz propise iz ostalih oblasti koji se odnose na trgovinu robom;
- 2) uređuje carinske radnje i postupke, kao i prava i obaveze lica i carinskog organa, koji iz tih radnji i postupaka proističu;
- 3) primenjuje se jedinstveno na celom carinskom području Republike Srbije, osim ako nije drugačije propisano ovim zakonom, drugim zakonom ili međunarodnim sporazumom koji je potvrdila Republika Srbija.

Carinski propisi

- 1) ovaj zakon i propise donete na osnovu ovog zakona radi njegovog sprovođenja;
- 2) Zakon o Carinskoj tarifi i propise donete radi njegovog sprovođenja;
- 3) međunarodne sporazume i propise donete radi njihovog sprovođenja.

ELEMENTI NA OSNOVU KOJIH SE OBRAČUNAVAJU UVOZNE ILI IZVOZNE DAŽBINE

- CARINSKA TARIFA
- DRUGE UVOZNE DAŽBINE
- POREKLO ROBE

CARINSKA TARIFA

Član 30

Uvozne i izvozne dažbine utvrđuju se na osnovu Carinske tarife.

Mere predviđene propisima koji uređuju trgovinu robom, ako je moguće, primenjuju se u skladu s tarifnim svrstavanjem robe.

Objedinjena carinska tarifa, u smislu ovog zakona, obuhvata:

- 1) nomenklaturu robe propisanu Zakonom o Carinskoj tarifi i propisima donetim na osnovu tog zakona;
- 2) drugu nomenklaturu koja se u celosti ili delimično zasniva na nomenklaturi iz tačke 1) ovog stava kojom se vrši dodatna podela, radi primene tarifnih mera koje se odnose na trgovinu robom;
- 3) stopu carine i iznos dažbina koji se primenjuju na robu obuhvaćenu nomenklaturom iz tačke 1) ovog stava;
- 4) preferencijalne tarifne mere sadržane u međunarodnim ugovorima;
- 5) preferencijalne tarifne mere koje je Republika Srbija jednostrano donela, u odnosu na druge države, grupe država ili teritorije;
- 6) autonomne mere kojima se predviđa smanjenje carinskih dažbina na određenu robu ili izuzimanje određene robe od plaćanja carinskih dažbina;
- 7) povlašćen tarifni tretman određen za pojedinu robu, zbog njene vrste ili krajnje upotrebe, u okviru mera iz tač. od 3) do 6) i tačke 8) ovog stava;
- 8) druge tarifne mere predviđene propisima.

Tarifno svrstavanje robe

Član 31

Radi primene Carinske tarife roba se sistematizuje u tarifne brojeve i tarifne podbrojeve, u skladu sa Zakonom o Carinskoj tarifi.

Radi primene netarifnih mera, roba se sistematizuje utvrđivanjem tarifnog stava za tu robu, u skladu sa Zakonom o Carinskoj tarifi, odnosno u skladu s drugom nomenklaturom koja se u celosti ili delimično zasniva na Carinskoj tarifi, a kojom se može vršiti i dodatna podela tarifnih podbrojeva.

Sistematizovanje, odnosno dodatna podela tarifnih podbrojeva izvršena u skladu sa stavom 2. ovog člana, koristi se za primenu mera iz tog stava.

CARINSKA TARIFA

(Zakon o carinskoj tarifi ("Sl. glasnik RS", br. 62/2005, 61/2007 i 5/2009))

Član 1

Na robu koja se uvozi u carinsko područje Republike Srbije plaća se carina po stopama utvrđenim u Carinskoj tarifi, koja je odštampana uz ovaj zakon i čini njegov sastavni deo.

Član 2

1. Stope predviđene u Carinskoj tarifi primenjuju se na robu poreklom iz zemalja na koje se primenjuje klauzula najvećeg povlašćenja ili koje tu klauzulu primenjuju na robu poreklom iz Republike Srbije.
2. Na robu iz ostalih zemalja primenjuju se stope predviđene u Carinskoj tarifi, *uvećane za 70%*.

CARINSKA TARIFA

Član 3

- 1) Carinsku tarifu čini nomenklatura roba i stope carine propisane za pojedine robe navedene u toj nomenklaturi.
- 2) Nomenklatura, u smislu ovog zakona, obuhvata:
  - 1) 1) naimenovanja odeljaka, glava, razdela, tarifnih brojeva i tarifnih podbrojeva s njihovim numeričkim oznakama;
  - 2) 2) napomene uz odeljke i glave, napomene za tarifne podbrojeve i dodatne napomene;
  - 3) 3) osnovna pravila za primenjivanje Carinske tarife.
- 3) Pod pojmom "tarifni broj" podrazumeva se naimenovanje robe, koje obuhvata jedan proizvod ili više proizvoda i koji je označen četvorocifrenom oznakom, kod koje prva dva broja označavaju broj glave kojoj tarifni broj pripada, a druga dva - redni broj tarifnog broja u toj glavi.
- 4) Pod pojmom "tarifni međupodbroj" podrazumeva se naimenovanje robe koje obuhvata jedan proizvod ili više proizvoda i koje nije označeno numeričkom oznakom pošto se dalje raščlanjava na tarifne podbrojeve.
- 5) Pod pojmom "tarifni podbroj" podrazumeva se naimenovanje robe koje obuhvata jedan proizvod ili više proizvoda i koje je označeno numeričkom oznakom sa najmanje šest cifara.

CARINSKA TARIFA

- 7) Numeričke oznake kojima su označeni tarifni brojevi i tarifni podbrojevi nazivaju se tarifne oznake.
- 8) Tarifni stav obuhvata: tarifnu oznaku sa deset cifara, naimenovanje tarifnog podbroja i stopu carine propisanu za robu iz tog tarifnog podbroja.
- 9) Vlada usklađuje nomenklaturu Carinske tarife, na nivou širem od šestocifrene numeričke oznake, sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije i propisuje jedinice mere za nove tarifne stavove uz zadržavanje propisanih stopa carine.

Član 4

1. Nesastavljeni proizvodi ili proizvodi u rastavljenom stanju, čiji se delovi uvoze sukcesivno, preko jedne carinarnice ili više carinarnica, mogu se, na zahtev carinskog obveznika, svrstati u tarifni stav sastavljenog proizvoda, uz primenu stope carine za sastavljen proizvod.
2. Carinjenje proizvoda iz stava 1. ovog člana vrši se na način koji propiše ministar nadležan za poslove finansija.

Odeljak II: BILJNI PROIZVODI

Glava 7. POVRĆE, KORENJE I KRTOLE ZA JELO

Tarifna oznaka	Naimenovanje robe	Jedinica mere	Stopa carine	Oblik	
				izvoza	uvoza
0701	Krompir, svež ili rashlađen:				
0701.10 00 00	- Semenski	-	5	LB	LB
0701.90	- Ostali:				
0701.90 10 00	- - za proizvodnju skroba	-	30	LB	LB
	- - ostali:				
0701.90 50 00	- - - mladi krompir, od 1. januara do 30. juna	-	30	LB	LB
0701.90 90 00	- - - ostali	-	30	LB	LB

Odeljak XX: RAZNI PROIZVODI
Glava 95. IGRAČKE, REKVIZITI ZA DRUŠTVENE IGRE I SPORT;
NJIHOVI DELOVI I PRIBOR

Tarifna oznaka	Naimenovanje robe	Jedinica mere	Stopa carine	Oblik	
				izvoza	uvoza
9502	Lutke u obliku ljudskih bića:				
9502.10	- Lutke, obučene ili neobučene:				
9502.10 10 00	- - od plastičnih masa	-	10	LB	LB
9502.10 90 00	- - od ostalih materijala	-	10	LB	LB
	- Delovi i pribor:				
9502.91 00 00	- - odeća i pribor za odeću, obuća i pokrivke za glavu	-	10	LB	LB
9502.99 00 00	- - ostalo	-	10	LB	LB

POREKLO ROBE

- PREFERENCIJALNO
- NEPREFERENCIJALNO

Član 37

Pravilima o preferencijalnom poreklu utvrđuju se uslovi za sticanje porekla koje roba mora da ispuni radi ostvarivanja prava na povlastice predviđene članom 30. stav 3. tačka 4) ili 5) ovog zakona.

Pravila iz stava 1. ovog člana su:

1) pravila utvrđena u međunarodnim ugovorima iz člana 30. stav 3. tačka 4) ovog zakona, za robu koja je obuhvaćena tim ugovorima;

2) pravila koja propisuje Vlada za robu koja ima pravo povlastice na osnovu preferencijalnih tarifnih mera navedenih u članu 30. stav 3. tačka 5) ovog zakona.

Vlada propisuje način dokazivanja porekla robe, način izdavanja uverenja o poreklu robe, i određuje organe za izdavanje uverenja i za davanje mišljenja o poreklu robe.

NEPREFERENCIJALNO POREKLO ROBE

Član 32

Nepreferencijalno poreklo robe propisuje se radi:

- 1) primene Carinske tarife, sa izuzetkom mera navedenih u članu 30. stav 3. tač. 4) i 5) ovog zakona;
- 2) primene mera koje nisu tarifne, a koje su utvrđene propisima kojima se uređuje trgovina robom;
- 3) pripreme i izdavanja uverenja o poreklu.

POREKLO ROBE

Član 33

Robom poreklom iz određene države smatra se roba koja je u potpunosti dobijena ili proizvedena u toj državi.

Robom poreklom iz određene države smatraju se:

- 1) minerali izvađeni u toj državi;
- 2) biljni proizvodi koji su dobijeni u toj državi (ubrani, požnjeveni, izvađeni i dr.);
- 3) životinje okočene, izležene i uzgojene u toj državi;
- 4) proizvodi dobijeni od živih životinja koje su u toj državi uzgojene;
- 5) proizvodi dobijeni lovom i ribolovom u toj državi;
- 6) proizvodi dobijeni morskim ribolovom i drugi proizvodi izvađeni iz mora izvan teritorijalnih voda neke države, sa plovilima koja su registrovana ili upisana u registar u toj državi i koja plove pod zastavom te države;
- 7) proizvodi dobijeni ili proizvedeni na brodovima - fabrikama od proizvoda navedenih u tački 6) poreklom iz te države, ako su ti brodovi -fabrike registrovani ili upisani u registar u toj državi i plove pod zastavom te države;
- 8) proizvodi izvađeni sa morskog dna (podmorja) ili iz sloja zemlje ispod tog morskog dna, izvan teritorijalnih voda, ako ta država ima isključiva prava eksploatacije morskog dna (podmorja) ili iz sloja zemlje ispod tog morskog dna;
- 9) ostaci i otpaci proizvoda dobijenih kao rezultat proizvodnih procesa u toj državi i upotrebljivanih predmeta ako su prikupljeni u njoj, a mogu se koristiti samo za ponovno dobijanje sirovina;
- 10) roba proizvedena na teritoriji te države isključivo od proizvoda navedenih u tač. od 1) do 10) ovog stava ili od njihovih derivata (sekundarnih proizvoda), u bilo kojoj fazi proizvodnje.

Pod pojmom država, za primenu stava 2. ovog člana, podrazumevaju se i teritorijalne vode te države.

Poslednja bitna prerada ili obrada

Član 34

Roba, u čijoj su proizvodnji učestvovala dve ili više država, smatra se da je poreklom iz one države u kojoj je **obavljena poslednja bitna, ekonomski opravdana prerada ili obrada**, u privrednom društvu opremljenom za tu preradu ili obradu, i čiji je rezultat novi proizvod ili koja predstavlja bitnu fazu proizvodnje.

Nedovoljna prerada ili obrada

Član 35

Svaka prerada ili obrada za koju se utvrdi ili za koju se osnovano sumnja, da joj je jedini cilj bio da se izbegnu propisi koji se u Republici Srbiji primenjuju na robu iz određenih država, ne može se smatrati preradom ili obradom na osnovu koje bi dobijeni proizvod, u smislu člana 34. ovog zakona, dobio status proizvoda poreklom iz države u kojoj je ona izvršena. Vlada propisuje dodatna pravila za utvrđivanje porekla robe u smislu člana 34. ovog zakona, način dokazivanja porekla robe, način izdavanja uverenja o poreklu robe, i određuje organe za izdavanje uverenja i za davanje mišljenja o poreklu robe.

Isprava o poreklu robe i dodatni dokazi

Član 36

Carinskim ili drugim propisima može se predvideti obaveza podnošenja **isprave kojom se dokazuje poreklo robe**.

Carinski organ može, u slučaju opravdane sumnje, iako je isprava o poreklu robe podneta, zahtevati dodatni dokaz o poreklu robe u skladu s pravilima utvrđenim odgovarajućim propisima.

CARINSKA VREDNOST - Član 39

Član 39

Carinska vrednost uvezene robe je transakcijska vrednost, odnosno stvarno plaćena cena ili cena koja treba da se plati za robu koja se prodaje radi izvoza u Republiku Srbiju, a po potrebi usklađena sa odredbama čl. 46. i 47. ovog zakona, pod uslovom da:

1) nema ograničenja za kupca u pogledu raspolaganja robom ili njenom upotrebom, osim ograničenja koja:

- su uvedena ili se zahtevaju na osnovu zakona ili koja zahtevaju državni organi Republike Srbije,
- ograničavaju geografsko područje na kom roba može ponovo da se proda, ili
- bitno ne utiču na vrednost robe;

2) prodaja ili cena nisu predmet nekih uslova ili nekog ograničenja čija vrednost ne može da se utvrdi u odnosu na vrednost odnose robe;

3) nikakav prihod od naknadne preprodaje, raspolaganja robom ili njene upotrebe od strane kupca neće uticati neposredno ili posredno na prodavca, osim ako može da se izvrši odgovarajuće usklađivanje u skladu sa članom 46. ovog zakona; i

4) kupac i prodavac nisu međusobno povezani ili, ako su povezani, da je transakcijska vrednost prihvatljiva za carinske organe u smislu stava 2. ovog člana.

Istovetna roba, Član 40

Kada se carinska vrednost ne može utvrditi primenom člana 39. ovog zakona, carinskom vrednošću smatra se **transakcijska vrednost istovetne robe, koja je prodana radi izvoza u Republiku Srbiju i izvezena u isto ili u približno isto vreme kada i roba čija se vrednost utvrđuje.**

Za određivanje carinske vrednosti iz stava 1. ovog člana primenjuje se transakcijska vrednost istovetne robe prodane na istom komercijalnom nivou i u približno istoj količini kao i roba koja se vrednuje. Kad nema takve prodaje, može se koristiti transakcijska vrednost istovetne robe prodane na različitom komercijalnom nivou, odnosno u različitim količinama, uz potrebna usklađivanja razlika koje proističu iz komercijalnih nivoa, odnosno količine, ako se takva usklađivanja mogu sprovesti na osnovu podnesenih dokaza o primerenosti i tačnosti usklađivanja, nezavisno od toga da li se zbog tog usklađivanja povećava ili smanjuje vrednost.

Kada su troškovi iz člana 46. stav 1. tačka 5) ovog zakona obuhvaćeni transakcijskom vrednošću, mora se izvršiti usklađivanje da bi se obuhvatile značajne razlike u tim troškovima i cenama između uvezene robe i istovetne robe koje mogu nastati zbog razlika u udaljenosti i vrsti prevoza.

Ako se prilikom primene ovog člana utvrdi da postoji više od jedne transakcijske vrednosti istovetne robe, primenjuje se najniža od tih transakcijskih vrednosti.

Slična roba, Član 41

Ako se carinska vrednost uvezene robe ne može utvrditi u skladu sa čl. 39. i 40. ovog zakona, carinskom vrednošću smatra se **transakcijska vrednost slične robe koja je prodana radi izvoza u Republiku Srbiju i izvezena u isto ili u približno isto vreme kada i roba čija se vrednost utvrđuje.**

Za određivanje carinske vrednosti iz stava 1. ovog člana primenjuje se transakcijska vrednost slične robe prodane na istom komercijalnom nivou i u približno istoj količini kao i roba koja se vrednuje. Kad nema takve prodaje, može se koristiti transakcijska vrednost slične robe prodane na različitom komercijalnom nivou, odnosno u različitim količinama, uz potrebna usklađivanja razlika koje proističu iz komercijalnih nivoa, odnosno količine, ako se takva usklađivanja mogu sprovesti na osnovu podnesenih dokaza o primerenosti i tačnosti usklađivanja, nezavisno od toga da li se zbog tog usklađivanja povećava ili smanjuje vrednost.

Kada su troškovi iz člana 46. stav 1. tačka 5) ovog zakona obuhvaćeni transakcijskom vrednošću, mora se izvršiti usklađivanje da bi se obuhvatile značajne razlike u tim troškovima i cenama između uvezene robe i slične robe koje mogu nastati zbog razlika u udaljenosti i vrsti prevoza.

Ako se prilikom primene ovog člana utvrdi da postoji više od jedne transakcijske vrednosti slične robe, primenjuje se najniža od tih transakcijskih vrednosti.

Jedinična cena (metod dedukcije), Član 43

Ako se uvezena roba ili istovetna ili slična uvezena roba prodaje u Republici Srbiji u istom stanju u kakvom je uvezena, carinska vrednost robe za koju se utvrđuje carinska vrednost, utvrđuje se **na osnovu jedinične cene po kojoj se najveći broj jedinica istovetne ili slične uvezene robe prodaje u isto ili približno isto vreme kao i roba za koju se utvrđuje carinska vrednost**, i to licima koja nisu povezana sa licima od kojih tu robu kupuju, pod uslovom da se cena umanjuje za iznos:

- 1) uobičajene provizije koja je plaćena ili koju treba platiti ili uobičajenog uvećanja radi ostvarivanja dobiti i pokriva opštih troškova prodaje u Republici Srbiji uključujući i direktne i indirektno troškove reklamiranja robe, koji nastaju za uvezenu robu iste vrste ili grupe proizvoda;
- 2) uobičajenih troškova prevoza i osiguranja robe i drugih pratećih troškova koji nastaju u Republici Srbiji;
- 3) uvoznih i drugih dažbina koje se plaćaju u Republici Srbiji prilikom uvoza ili prodaje robe.

Ako se u isto ili približno isto vreme uvoza robe za koju se utvrđuje carinska vrednost ne prodaje ni uvezena niti istovetna ili slična uvezena roba, carinska vrednost robe na koju se primenjuju odredbe stava 1. ovog člana, utvrđuje se prema jediničnoj ceni po kojoj se uvezena ili istovetna ili slična roba prodaje u Republici Srbiji u istom stanju u kakvom je i uvezena, i to u najkraćem roku posle uvoza robe koja se procenjuje, pri čemu taj rok ne može biti duži od 90 dana od dana uvoza.

Ako se u Republici Srbiji ne prodaje ni uvezena, niti istovetna ili slična uvezena roba u istom stanju u kakvom je uvezena, carinska vrednost, ako to uvoznik zahteva, utvrđuje se prema jediničnoj ceni po kojoj se uvezena roba posle dalje prerade prodaje u najvećoj ukupnoj količini licima u Republici Srbiji koja nisu povezana sa licima od kojih kupuju takvu robu, s tim što se uzima u obzir vrednost koja je dodata preradom i odbici iz stava 1. ovog člana.

Obračunata vrednost, Član 44

Carinska vrednost uvezene robe, u skladu sa odredbama ovog člana, utvrđuje se **na osnovu obračunate vrednosti**, koja predstavlja zbir sledećih elemenata:

- 1) vrednosti materijala upotrebljenog u proizvodnji ili drugoj vrsti prerade, kao i troškova proizvodnje, odnosno druge vrste prerade uvezene robe;
- 2) iznosa dobiti i opštih troškova koji odgovara uobičajenom iznosu koji se ostvaruje pri prodaji robe iste vrste ili grupe kao što je roba koja se procenjuje i koju je proizveo proizvođač u državi izvoza za izvoz u Republiku Srbiju;
- 3) troškova iz člana 46. stav 1. tačka 5) ovog zakona.

Lice koje nema sedište ili prebivalište na teritoriji Republike Srbije nije dužno da omogući pregled ili dozvoli pristup bilo kom računu ili drugoj evidenciji radi određivanja obračunate vrednosti. Carinski organ može, radi utvrđivanja carinske vrednosti u drugoj državi, proveravati obaveštenja dobijena od proizvođača robe uz njegov pristanak, pod uslovom da su organi te države blagovremeno obavešteni i da se ne protive toj proveri.

Utvrđivanje carinske vrednosti na drugi odgovarajući način

Carinska vrednost uvezene robe koja se ne može utvrditi u skladu sa odredbama čl. 39. do 44. ovog zakona, **utvrđuje se na osnovu raspoloživih podataka u Republici Srbiji, uz primenu metoda usklađenih s principima i odredbama:**

- 1) Sporazuma o primeni člana VII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. godine,
- 2) člana VII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. godine,
- 3) ovog zakona.

Carinska vrednost, u skladu sa odredbama ovog člana, **NEĆE se određivati prema:**

- 1) prodajnoj ceni robe koja se proizvodi u Republici Srbiji;
- 2) sistemu koji omogućava da se u carinske svrhe prihvati viša od dve moguće vrednosti;
- 3) ceni robe na domaćem tržištu države izvoznice;
- 4) troškovima proizvodnje, osim obračunate vrednosti koja se utvrđuje za istovetnu ili sličnu robu u skladu sa odredbama člana 44. ovog zakona;
- 5) ceni robe namenjene izvozu u drugu državu, a ne za tržište Republike Srbije;
- 6) minimalnim carinskim vrednostima;
- 7) proizvoljnim ili nepostojećim vrednostima.

CARINSKI POSTUPCI

- stavljanje robe u slobodan promet,
- tranzit robe,
- carinsko skladištenje robe,
- aktivno oplemenjivanje robe,
- prerada robe pod carinskom kontrolom,
- privremeni uvoz robe,
- pasivno oplemenjivanje robe,
- izvoz robe;

CARINSKE POVLASTICE

1. OSLOBOĐENJE OD PLAĆANJA UVOZNIH DAŽBINA ZA STRANA LICA
2. OSLOBOĐENJE FIZIČKIH LICA OD PLAĆANJA UVOZNIH DAŽBINA
3. OSLOBOĐENJE PRAVNIH I DRUGIH LICA OD PLAĆANJA UVOZNIH DAŽBINA
4. ROBA NA KOJU SE NE PLAĆAJU UVOZNE DAŽBINE

POVLASTICE ZA STRANA LICA - Član 215

(1) Oslobođeni su od plaćanja uvoznih dažbina:

- 1) šefovi stranih država, izaslanici šefova stranih država u specijalnoj misiji, kao i članovi njihove pratnje - na predmete namenjene službenoj i ličnoj upotrebi;
- 2) međunarodne organizacije - na predmete namenjene službenim potrebama;
- 3) međunarodne i druge strane humanitarne organizacije - na robu namenjenju pružanju humanitarne pomoći;
- 4) diplomatska i konzularna predstavništva stranih država - na predmete namenjene službenim potrebama;
- 5) šefovi stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava i članovi njihovih užih porodica - na predmete namenjene ličnoj upotrebi.

Oslobođeni su od plaćanja carine u skladu sa odredbama međunarodnih ugovora:

- 1) diplomatsko osoblje stranih diplomatskih predstavništava i članovi njihovih užih porodica - na predmete namenjene ličnoj upotrebi;
- 2) osoblje stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava - na predmete domaćinstva.

POVLASTICE ZA FIZIČKA LICA - Član 216

Oslobođeni su od plaćanja uvoznih dažbina:

- 1) putnici koji dolaze iz inostranstva - na predmete koji služe njihovim ličnim potrebama za vreme putovanja (lični prtljag), nezavisno od toga da li ih nose sa sobom ili su ih dali na prevoz vozaču;
- 2) domaći putnici, pored predmeta ličnog prtljaga - na predmete koje unose iz inostranstva, ako nisu namenjeni preprodaji;
- 3) strani državljani koji su dobili državljanstvo i strani državljani koji su dobili azil, odnosno odobrenje za stalno nastanjenje u Republici Srbiji - na predmete za svoje domaćinstvo, osim na motorna vozila;
- 4) domaći državljani - članovi posada domaćih brodova i domaći državljani, koji su po ma kom osnovu bili na radu u inostranstvu neprekidno najmanje dve godine - na predmete domaćinstva, osim na motorna vozila;
- 5) domaći i strani državljani - na pošiljke male vrednosti koje besplatno primaju od fizičkih lica iz inostranstva, pod uslovom da te pošiljke nisu komercijalne prirode;
- 6) domaći i strani državljani - na lekove za ličnu upotrebu koje primaju iz inostranstva u pošiljkama;
- 7) domaći državljani i strani državljani stalno nastanjeni u Republici Srbiji - na predmete nasledene u inostranstvu;
- 8) domaći državljani, strani državljani stalno nastanjeni u Republici Srbiji, privredna društva, zajednice i druge organizacije - na odlikovanja, medalje, sportske trofeje, i druge predmete koje dobijaju u inostranstvu na takmičenjima, izložbama i priredbama od međunarodnog značaja;

- 9) naučnici, književnici i umetnici - na sopstvena dela koja unose iz inostranstva;
- 10) domaći državljani koji žive u pograničnom pojasu - na proizvode zemljoradnje, stočarstva, ribarstva, pčelarstva i šumarstva dobijene sa svojih imanja koja se nalaze u pograničnom pojasu susedne države, kao i na priplod i ostale proizvode dobijene od stoke koja se zbog poljskih radova, ispaša ili zimovanja nalazi na tim imanjima;
- 11) vozači motornih vozila - na gorivo i mazivo u rezervoarima koji su fabrički ugrađeni u motorno vozilo;
- 12) osobe sa invaliditetom - na ortopedska i druga pomagala i na rezervne delove i potrošni materijal za korišćenje tih pomagala koja služe kao zamena telesnih organa koji nedostaju, odnosno oštećenih telesnih organa;
- 13) osobe sa invaliditetom sa telesnim oštećenjem od najmanje 70%, vojni invalidi od prve do pete grupe, civilni invalidi rata od prve do pete grupe, slepa lica, lica obolela od distrofije ili srodnih mišićnih i neuromišićnih oboljenja, od paraplegije i kvadriplegije, cerebralne i dečije paralize i od multipleks skleroze, roditelji višestruko ometene dece, koja su u otvorenoj zaštiti, odnosno o kojima roditelji neposredno brinu - na putničke automobile i druga motorna vozila konstruisana prvenstveno za prevoz lica (osim onih iz tar. broja 8702 Carinske tarife), uključujući "karavan" i "kombi" vozila, osim terenskih, koja unesu ili prime iz inostranstva za ličnu upotrebu;
- 14) osobe sa invaliditetom prve i druge grupe, kao i lica čiji stepen invaliditeta odgovara invaliditetu prve i druge grupe, koji se posle sprovedene profesionalne rehabilitacije osposobe za određenu delatnost - na opremu za vršenje te delatnosti koja se ne proizvodi u Republici Srbiji;
- 15) organizacije osoba sa invaliditetom (gluvi i nagluvi, slepi i slabovidni, distrofičari, paraplegičari, oboleli od neuromišićnih bolesti i dr.), odnosno članovi tih organizacija - na specifičnu opremu, uređaje i instrumente i na njihove rezervne delove i na potrošni materijal za korišćenje te opreme koji se ne proizvode u Republici Srbiji;
- 16) građani na specifičnu opremu, uređaje i instrumente za zdravstvo i na rezervne delove i potrošni materijal za korišćenje te opreme, za ličnu upotrebu, koji se ne proizvode u Republici Srbiji.

POVLASTICE ZA PRAVNA I DRUGA LICA – Član 217

Oslobođeni su od plaćanja uvoznih dažbina:

- 1) organizacije Crvenog krsta - na robu koju uvezu iz inostranstva, koja se ne proizvodi u Republici Srbiji, a koja služi za izvršavanje njihovih humanitarnih zadataka;
- 2) vatrogasne i spasilačke organizacije i društva - na opremu i delove te opreme koji se ne proizvode u Republici Srbiji, a namenjeni su za gašenje požara i za spasilačke delatnosti;
- 3) muzeji i umetničke galerije - na zbirke, delove zbirki i pojedinačne predmete koji su njima namenjeni, kao i arhivi - za arhivski materijal;
- 4) lica, osim fizičkih, koja se bave naučnom, obrazovnom, kulturnom, sportskom, rekreativnom, humanitarnom, verskom delatnošću, tehničkom kulturom, umetnošću, delatnostima zaštite prirode i kulturnih dobara i kontrolom kvaliteta životne sredine - na robu koja se ne proizvodi u Republici Srbiji, a služi neposredno za obavljanje tih delatnosti, osim alkohola i alkoholnih pića, duvanskih proizvoda i putničkih motornih vozila;
- 5) lica, osim fizičkih - na robu koju besplatno prime iz inostranstva za naučne, prosvetne, kulturne, sportske, humanitarne, verske, zdravstvene i socijalne svrhe, kao i za zaštitu životne sredine, osim alkohola i alkoholnih pića, duvanskih proizvoda i putničkih motornih vozila;
- 6) lica, osim fizičkih - na robu koju besplatno prime iz inostranstva ili je nabave od sredstava koja su dobila iz inostranstva kao novčanu pomoć, ako je namenjena otklanjanju posledica prouzrokovanih elementarnim nepogodama (zemljotresi, poplave, suše, ekološki udesi i sl.) ratom ili oružanim sukobom

ROBA NA KOJU SE NE PLAĆAJU UVOZNE DAŽBINE – Član 218

Uvozne dažbine ne plaćaju se na:

- 1) novu opremu koja se ne proizvodi u zemlji, koja se uvozi za novu ili proširenje postojeće proizvodnje, modernizaciju proizvodnje, uvođenje nove odnosno osavremenjavanje postojeće tehnologije, osim putničkih motornih vozila i aparata za igre na sreću;
- 2) reklamni materijal i uzorke koji se besplatno primaju iz inostranstva;
- 3) predmete stranih izlagača koji učestvuju na međunarodnim sajmovima i prodajnim izložbama u zemlji, koje unose i primaju iz inostranstva radi uobičajene raspodele ili potrošnje za vreme održavanja sajмова, odnosno izložbi;
- 4) žigove, patente, modele i prateće isprave, kao i prijave i podneske za priznavanje prava, koji se dostavljaju organizacijama za zaštitu prava intelektualne svojine;
- 5) pošiljke male vrednosti, nekomercijalne prirode.

NASTANAK CARINSKOG DUGA

Carinski dug pri uvozu nastaje:

- 1) stavljanjem robe koja podleže plaćanju uvoznih dažbina u slobodan promet;
- 2) stavljanjem takve robe u postupak privremenog uvoza sa delimičnim oslobođenjem od plaćanja uvoznih dažbina.

Carinski dug nastaje u trenutku prihvatanja deklaracije.

Dužnik je deklarant, a u slučaju posrednog zastupanja, dužnik je i lice za čiji je račun deklaracija podneta.

NAKNADA ZA USLUGE CARINSKIH ORGANA – Član 21

(1) Carinski organ ne naplaćuje naknadu za obavljanje carinske kontrole, kao i u ostalim slučajevima primene carinskih propisa za vreme redovnog radnog vremena.

Carinski organ naplaćuje naknade ili zahteva nadoknadu troškova za pružanje posebnih usluga, i to:

- 1) za izlazak na teren, na zahtev lica, ovlašćenog carinskog službenika van redovnog radnog vremena ili u prostorijama koje nisu carinske prostorije;
- 2) za analizu ili stručni nalaz u vezi s robom i za poštanske troškove za vraćanje robe podnosiocu zahteva, naročito u pogledu obaveštenja izdatih u skladu sa članom 18. stav 1. ili obavezujućih obaveštenja koja su izdata u skladu sa članom 19. ovog zakona;
- 3) za pregled ili uzorkovanje robe radi njene provere, kao i za uništavanje robe, kada troškovi koji nastaju radom carinskih službenika prelaze redovne troškove;
- 4) za posebne mere kontrole koje su neophodne imajući u vidu prirodu robe ili mogući rizik;
- 5) za organizovanje obuke za polaganje posebnog stručnog ispita i za polaganje tog ispita;
- 6) za usluge čije je pružanje ugovoreno sa fizičkim i pravnim licima.

Vlada propisuje vrstu, visinu i način plaćanja naknade iz stava 2. ovog člana.

Upravi carina pripadaju naknade po osnovu obavljanja usluga iz stava 2. tač. 1) - 5) ovog člana, kao i prihodi po osnovu obavljanja delatnosti po osnovu ugovora.

ZADACI

PROBLEM I:

- 1. januara 1990. Carinska stopa na uvoz tekstila u zemlji X iznosila je 20%
  - 1. januara 1992. X i Y zaključuju bilateralni sporazum kojim se na uvoz tekstila iz zemlje Y u zemlju X primenjuje carina od 10%
  - 1. januara 1994. X i Z zaključuju bilateralni sporazum kojim Z dobija MFN tretman u pogledu carina
  - 1. januara 1996. X i Q zaključuju ugovor o osnivanju zone slobodne trgovine
  - 1. januara 1998. X zaključuje ugovor sa M, nerazvijenom afričkom zemljom, kojom se predviđa carinska stopa od 2% na uvoz tekstila iz te zemlje
  - 1. januara 2000. X i Z zaključuju sporazum o osnivanju carinske unije
1. Koja se carinska stopa u zemlji X primenjuje na uvoz tekstila iz zemlje Z:
    - maja 1990.
    - maja 1992
    - maja 1994
    - maja 1996
    - maja 1998
    - maja 2000
  2. Kako se izračunava vrednost tekstila za carinjenje:
    - a. na osnovu tržišne vrednosti tekstila u zemlji izvoza
    - b. na osnovu troškova proizvodnje tekstila na domaćem tržištu
    - c. na osnovu vrednosti izražene u fakturi

PROBLEM II – ‘Kako smanjiti uvoz?’

Dali su predložene mere u saglasnosti sa pravilima STO?

Beograd -- U Srbiji je prošle godine na uvoznu robu potrošeno preko četiri i po milijarde dolara. Predstavnici vlasti kažu da je taj spoljnotrgovinski deficit trenutno najveći problem srpske privrede. Pritom dodaju da je nerealno razmišljati o njegovom smanjenju, već da možemo biti zadovoljni ukoliko ove godine ostane na tom nivou. U Privrednoj komori Srbije veći su optimisti. Oni tvrde da je najbolji lek protiv preteranog uvoza necarinska zaštita, koju redovno koriste razvijene zemlje, ili jednostavnije rečeno: dolazak strane robe na domaće tržište treba zakomplikovati papirologijom.

Prošle godine uvezli smo preko 25 miliona pari obuće, i to pretežno sa Dalekog istoka. U Privrednoj komori Srbije tvrde da bi uvoz sigurno bio znatno manji da patike i cipele nisu prikazivane kao da vrede dolar, dva, kako bi carina bila što manja. A, razlika od carinske utaje kasnije je korištena kao cenovna prednost u odnosu na cenu domaće obuće. Miloš Radivojčević, potpredsednik PKS-a, kaže: "Fakture po kojima se uvozi ne treba uzimati u obzir, takvu robu treba cariniti po prosečnoj vrednosti. Nemoguće je da se jedne patike, ma koliko loše bile, proizvode za jedan dolar. To je nemoguće."

U Privrednoj komori Srbije pored zaštite od loše, jeftine robe, insistiraju i na sertifikatima o kvalitetu, kojima bi uvoznici dokazivali da se nisu ogrešili o interese potrošača. Inače, razvijene zemlje upravo komplikovanim dozvolama i atestima uspešno štite sopstvena tržišta od preteranog uvoza. Hrvatska bi mogla da nam posluži kao primer kako zaštititi domaću proizvodnju od uvoza starih i novih kamiona i autobusa. Mihajlo Vesović, iz PKS-a, ističe: "U Hrvatskoj, na samoj carini, oni imaju oko 150 laboratorija i postoje tačke koje se testiraju: sigurnosni, zaštitni mehanizmi, osvetljenje. To možda neće sprečiti uvoz, ali će ga usporiti i obeshrabriti one koji ne misle o nekim širim konsekvencama takvog uvoza."

Naši sagovornici upozoravaju na to da je nedostatak adekvatnih dokaza o ispravnosti uvoznih proizvoda, posebno problematičan prilikom uvoza tehničke robe. "Polovni televizori, monitori vrlo su opasni po zdravlje. Sve katodne cevi zrače, ti proizvodi treba da budu na adekvatan način atestirani; tu se atestira jedan primerak, a prođe ceo kontejner, tako da tu bude svega", dodaje Vesović.

Prošle godine na uvoz novih i polovnih kamiona i autobusa potrošeno je oko 250 miliona dolara, a za uvoz novih televizora izdvojeno je oko 40 miliona dolara.

PROBLEM III:

Vaš klijent je izvoznik igračkaka iz Nemačke. Njegov novi model lutaka ima perike koje se mogu menjati tako da lutka može da ima različite frizure i boju kose. Perike se prave u Nemačkoj od prave kose. Kosa se, međutim, može uvesti i sa Tajvana, gde je znatno jeftinija. Troškovi proizvodnje perika za lutke su 3 eura (odnosno 2,75 eura ako se kosa za perike uvozi sa Tajvana, a 2,85 ako se kosa za perike uvozi iz Rumunije), ukalkulisan profit u cenu proizvoda iznosi 2 eura, a troškovi prevoza i osiguranja 0,75 eura. Izvoznik želi da ukupne troškove izvoza perika za lutke u SAD zadrži na nivou ispod 6,20 eura, odnosno da carina na ove perike ne bude veća od 0,5 eura. Iz tog razloga treba mu Vaš savet u pogledu sledećih pitanja:

1. Kako se klasifikuju perike za svrhe carinjenja?
2. Koliki je iznos carine?
3. Ako je kosa za perike sa Tajvana, da li to utiče na oznaku porekla robe i carinu?
4. Da li bi Vaš savet bio drugačiji, ako bi se perike za lutke izvozile u Srbiju?

...

Klasifikacija:

Prema Carinskoj tarifi SAD perike se mogu klasifikovati kao:

6704.20	perike	2,8%
9502.91.00	odeća, obuća i dr. prateći predmeti za lutke	8%
9502.99.30	drugi delovi lutaka	12%
9503.90.60	druge igračke	6,8%

...

Iznos carine koji se treba platiti za svaku periku, u zavisnosti od klasifikacije i vrednosti prema carinskoj tarifi SAD je:

Vrednost	2,8%	6,8%	8,0%	12%
3 eura	0.084	0.204	0.24	0.36
5.50 eura	0.154	0.374	0.44	0.66
5.60 eura	0.157	0.38	0.45	0.67
5.75 eura	0.161	0.391	0.46	0.69

...

Pravila tumačenja:

- Delovi proizvoda iz jednog poglavlja moraju se svrstavati u neki od tarifnih stavova tog poglavlja.
- Delovi proizvoda se obično svrstavaju u isti tarifni stav kao i proizvod čiji su sastavni deo.
- Ukoliko ima više tarifnih brojeva koji odgovaraju opisu proizvoda, on se svrstava uz onaj koja je specifičniji, konkretniji, uži, odnosno bliže objašnjava proizvod.

